

AANPAK

Rook Vrij Terrein

VO

Stappenplan voor een rookvrij schoolterrein

Hoe is het op uw schoolterrein geregeld?

Sinds 2014 is de leeftijdsgrens voor de verkoop van tabak verhoogd van 16 naar 18 jaar. Uit onderzoek (Harakeh, 2011) blijkt dat het zien roken van anderen, jongeren aanzet om zelf te gaan roken. De helft van alle scholen in het voortgezet onderwijs heeft daarom al een rookvrij schoolterrein. Hoe zit het op uw school? Dit stappenplan helpt iedere school-directeur bij het rookvrij maken van het schoolterrein.

Hoe werkt het?

Dit stappenplan beschrijft de stappen die u bij voor het invoeren van een rookvrij schoolterrein. Het is een hulpmiddel. U kunt acties uiteraard ook anders aanpakken. Bij elke stap kunt u iemand aanwijzen die hiervoor verantwoordelijk is en wanneer u het gereed wilt hebben.

Bij de stappen vindt u quotes van Freek Duvigneau, adjunct-directeur van VSO Klein Borculo. Hij heeft goede ervaringen met het invoeren van een rookvrij schoolterrein.

DE STAPPEN:

1. Creëer draagvlak
2. Formuleer doelstelling en verdeel taken
3. Zoek hulp
4. Tref voorbereidingen
5. Communiceer
6. Regel handhaving

1. Creëer draagvlak

Het creëren van draagvlak onder de schoolleiding, medewerkers, ouderraad en leerlingen(raad) is een belangrijke eerste stap. Het kan weerstanden voorkomen en maakt uiteindelijk invoering en handhaving gemakkelijker.

Huidige afspraken rondom roken

Breng in kaart wat de huidige afspraken zijn rondom het roken op school. Kijk eventueel ook naar de afspraken die andere scholen in uw omgeving hebben.

Meningen inventariseren

Breng in kaart wat de mening is van de schoolleiding, medewerkers, ouderraad en leerlingen(raad). Dit kan met individuen of in vergadersessies. Vraag hen (bijvoorbeeld via een schriftelijke enquête) wat hun mening is over de huidige afspraken over roken en hoe ze tegenover de invoer van een rookvrij schoolterrein staan. Beantwoord hun vragen en luister naar hun bezwaren. Wees duidelijk over uw voornemen, geef waar nodig tegenargumenten en neem goede ideeën mee.

Verzamel informatie

Maak een document met daarin de volgende informatie over het rookvrij maken van het schoolterrein:

- huidige afspraken;
- voorgestelde afspraken;
- voordelen voor de school;
- veel gestelde vragen;
- veel gehoorde bezwaren.

Stel nieuwe afspraken voor

Zoek steun binnen uw organisatie voor de invoering van een rookvrij schoolterrein. Praat hierbij niet over een rookverbod, maar leg de nadruk op het **rookvrij** maken van het schoolterrein. Maak hiervoor gebruik van de gesprekstips in '[Hoe voert u het gesprek over het rookvrije schoolterrein](#)' om de belangrijkste bezwaren weg te nemen.

Startbijeenkomst

Zoek uit wie zich wil inzetten om het rookvrije schoolterrein tot een succes te maken. Nodig hen uit voor een startbijeenkomst. Het is belangrijk dat alle mensen aanwezig zijn van wie de steun noodzakelijk is voor de invoering van het rookvrije schoolterrein. Ook van mensen die nog niet geheel overtuigd zijn. Draagvlak creëren is een continu proces.

'We hebben enquêtes afgenomen onder onze medewerkers, om vervolgens aan draagvlak te werken. Stap voor stap richting rookvrij.'

2. Formuleer doelstelling en verdeel taken

Doelstelling

Kies tijdens de startbijeenkomst een expliciete doelstelling. Maak deze SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden). De doelstelling kan breder zijn dan het alleen het invoeren van een rookvrij schoolterrein. Denk hierbij aan andere pijlers van de [Gezonde School](#), zoals signaleren en educatie. Bijvoorbeeld lessen over roken, of ook alcohol en drugs. Neem de e-sigaret mee in uw beleid. Deze is verslavend en schadelijk en verlaagt de drempel tot het roken van sigaretten.

Werkgroep

Stel een werkgroep met betrokkenen samen die het project op zich neemt en uitvoert. Of laat dit een speerpunt worden in de werkgroep Gezonde School. Het is handig als deze werkgroep ook het aanspreekpunt is voor vragen en opmerkingen van bijvoorbeeld medewerkers, ouders of leerlingen.

Taken en planning

Bepaal voor elke stap in dit stappenplan wie welke taken op zich neemt. Dit kunt u nog bijstellen als er externe partners aanhaken en ook taken oppakken. Maak een planning op hoofdlijnen voor alle activiteiten. Spreek af wie de planning bewaakt.

Vervolgbijeenkomst

Kies een datum voor een vervolgbijeenkomst. Plan desgewenst een serie afspraken en neem deze op in de planning.

*'Het doel staat vast, over de weg ernaar toe kunnen we het hebben.
Samen komen we er wel uit! We hebben rokers
serius genomen en hulp aangeboden.'*

3. Zoek hulp

Hulp van andere organisaties

Inventariseer welke organisaties een bijdrage kunnen leveren aan de doelstelling. Denk aan lokale organisaties als de GGD en gemeente of de landelijke partijen betrokken bij [Gezonde School](#). Het is belangrijk dat u externen tijdig betreft. Dit kan eventueel ook voor de startbijeenkomst. Hun inbreng kan gevolgen hebben voor de doelstelling.

Hulp

U kunt gratis hulp krijgen van een Gezonde School-adviseur of een preventiemedewerker bij het rookvrij maken van uw schoolterrein. Zij kunnen u bijvoorbeeld helpen met het creëren van draagvlak of het maken van een goed handhavingsplan. De contactgegevens van de Gezonde School-adviseur of preventiemedewerker in uw regio vraagt u op via rookvrij@gezondeschool.nl.

4. Tref voorbereidingen

Draagvlak leerlingen en medewerkers

Begin op tijd met het creëren van draagvlak bij de leerlingen(raad) en medewerkers (OR). Laat hen meedenken over de nieuwe afspraken over het schoolterrein. Bedenk ook samen met hen hoe u het beste draagvlak kunt creëren onder alle leerlingen en medewerkers.

Maak nieuwe afspraken

Bereid de nieuwe afspraken goed voor. Maak een tekst voor het schoolreglement en maak afspraken over handhaving (zie ook stap 6). Leg ook de afspraken voor medewerkers vast.

Wat is een rookvrij schoolterrein?

- Het hele terrein is geheel rookvrij. Zonder uitzonderingen. Ook niet als het terrein losstaat van het schoolplein.
- Iedereen houdt zich aan de afspraak om niet te roken op het schoolterrein: leerlingen, medewerkers, ouders én externen die op bezoek zijn.
- Het rookvrije schoolterrein staat in het schoolreglement. Bordjes geven aan dat het schoolterrein rookvrij is.

Voorbeeld nieuwe regels in schoolreglement

‘Onze school heeft een rookvrij schoolterrein. Dat betekent dat niemand rookt op het schoolterrein. Als een medewerker van de school je hierop aanspreekt krijg je corvee en gaat er een bericht naar je ouders.

- Bij de eerste overtreding krijg je corvee voor de duur van een lesuur.
- Bij de tweede overtreding krijg je corvee voor de duur van twee lesuren.
- Mocht het daarna nog een keer misgaan, dan stelt de conrector in overleg met je ouders een straf vast.

We doen dit omdat roken erg slecht is voor je gezondheid. Uit onderzoek blijkt dat hoe jonger je bent als je ermee begint, hoe moeilijker het is om er later mee te stoppen. Wij vinden een rookvrije en gezonde omgeving voor iedereen belangrijk.’

Nieuwe afspraken communiceren

Stel alle betrokkenen op de hoogte van de nieuwe afspraken. Leg uit waarom dit belangrijk is, zodat zij begrip krijgen hiervoor. Zie verder stap 5.

Noem de voordelen voor van het nieuwe beleid. Gebruik hiervoor de gesprekstips in ‘[Hoe voert u het gesprek over het rookvrije schoolterrein](#)’.

‘We hebben ouders uitgelegd waarom we voor dit beleid hebben gekozen. Vrijwel iedereen reageerde positief en steunde onze keuze.’

Verbreding binnen de Gezonde School

Wilt u het onderwerp ‘roken’ breder aanpakken? Dan is aandacht voor de andere pijlers van [Gezonde School](#) van belang. Dit zijn educatie, beleid en signalering. Plan bijvoorbeeld extra lessen, bijeenkomsten of cursussen om de verandering in afspraken succesvol te maken. U gebruikt hierbij het leerplankader Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl: <http://gezondeleefstijl.slo.nl>.

Er zijn speciale voorlichtingsmaterialen voor jongeren zoals de Gezonde School en Genotmiddelen op dgsg.nl.

Op zitdaterechttin.nl vindt u korte, ludieke filmpjes over de schadelijke stoffen in sigaretten. Deze kunt u in de klas laten zien. Verder staat er veel informatie op www.rokeninfo.nl. U kunt ook overwegen uw medewerkers een ‘Stoppen met roken’-training aan te bieden als onderdeel van bijvoorbeeld uw personeelsbeleid.

U kunt ook een themacertificaat Roken, alcohol en drugs van het vignet Gezonde School aanvragen. Hiervoor moet u aan diverse eisen voldoen als het gaat om uw inzet in het voorkomen van roken-, alcohol- en drugsgebruik. Meer informatie vindt u op www.gezondeschool.nl.

In de praktijk

Ga na welke veranderingen nodig zijn in en rondom de school. Haal asbakken op het terrein weg en plaats een speciale stoep-tegel of informatieborden. U kunt met korting een [stoep-tegel](#) of [informatiebord](#) bestellen. Stuur een e-mail naar rookvrijschoolterrein@gezondeschool.nl en u ontvangt de bestelcode, die u ook korting geeft.

Effectmeting

Als u het effect wilt meten van de nieuwe afspraken, houd dan van te voren een peiling over de houding en het gedrag van leerlingen over roken. Om dit laatste te meten gebruikt u Testjeleefstijl (www.testjeleefstijl.nl). Bekijk de brochure voor middelbare scholen. Daarin leest u over de rol van Testjeleefstijl in de pdca-cyclus en de mogelijkheid van een voor- en nameting.

Voor een peiling onder medewerkers gebruikt u het medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) of risico-inventarisatie & -evaluatie (RI&E).

Stel van te voren vast welk effect u wilt bereiken met het rookvrije schoolterrein. Hiermee werkt u ook aan de pijler ‘signaleren’ van [Gezonde School](#).

Vorbereiden betrokkenen

Bereid medewerkers en andere betrokkenen voor, ruim voordat de nieuwe afspraken ingaan. Het rookvrije schoolterrein is een verantwoordelijkheid van iedereen! Stel vast welke sanctie er staat op overtreding. Houd er rekening mee dat dit de eerste dagen of weken extra tijd en aandacht vraagt. Zorg dat de sanctie aansluit bij bestaande sancties. Stel vast wie de afspraken handhaaft en wees hier in het begin extra zorgvuldig in.

Invoering

Organiseer eventueel een ludieke actie op de dag van de invoering, bijvoorbeeld improvisatietheater of het neerhalen van de voormalige rookplek.

5. Communiceer

Communicatie intern

Overleg met de OR, medewerkers en de leerlingen(raad). Kondig hierin de nieuwe afspraken aan en leg uit wat er verandert. Dit kan apart of in bestaande vergadersessies, afhankelijk van wie in 'the lead' is. Laat medewerkers weten wat u van hen verwacht bij de invoer van het nieuwe beleid. Voorkom twijfels over of verschillende toepassingen van de nieuwe afspraken. Maak hierbij gebruik van de gesprekstips in 'Hoe voert u het gesprek over het rookvrije schoolterrein'.

Communicatiemiddelen

Gebruik bestaande communicatiemiddelen voor bekendheid en verbreding van het draagvlak. Denk aan de website van de school, schoolkrant, schoolboard, posters en/of flyers. U kunt A3 posters bestellen via rookvrijschoolterrein@gezondeschool.nl of het ontwerp downloaden en een eigen variant produceren.

Stel vast wie dit maakt en verspreidt. Zorg ervoor dat voor iedereen duidelijk is wanneer het nieuwe beleid ingaat.

Communicatie extern

Maak goede afspraken met buurtbewoners over wat zij moeten doen als er problemen zijn. Geef duidelijk aan bij wie zij terecht kunnen. Betrek eventueel ook van tevoren de wijkagent. Communiceer de nieuwe afspraken naar ouders. Informeer ze tijdens een ouderavond en maak gebruik van de gesprekstips in 'Hoe voert u het gesprek over het rookvrije schoolterrein' om de wijziging uit te leggen. Breng ook externe partijen op de hoogte, zoals schoonmaakbedrijven. Ook voor hen gelden de afspraken over roken.

Publiciteit

Zoek de publiciteit in regionale of lokale media. Dit kan een kans zijn om de school positief onder de aandacht te brengen.

6. Regel handhaving

Handhaving

Handhaaf het nieuwe beleid vanaf het begin onder alle omstandigheden. Laat alle medewerkers handhaven, niet alleen facilitair personeel. Zorg dat uw medewerkers mensen aanspreken en pas sancties consequent toe. Bekijk hiervoor de gesprekstips in 'Hoe voert u het gesprek over het rookvrije schoolterrein'. Ga na of er knelpunten zijn bij de invoer en handhaving. Bied zo nodig meer ondersteuning in de eerste weken.

Effectmeting en evaluatie

Houd na een jaar opnieuw een effectmeting. Gebruik hiervoor weer Testjeleefstijl. Zo ziet u wat het effect is van de maatregel. Evalueer na een jaar het rookvrije schoolterrein. Maak aanpassingen waar nodig.

Meer informatie

www.gezondeschool.nl/rookvrijschoolterrein: hier vindt u allerlei voorbeelddocumenten zoals een persbericht, enquête, et cetera
rookvrijschoolterrein@gezondeschool.nl

Augustus 2015

